

ימים חדשים באו לשחת

הידעת כי רבים מבין בחירי הבוקרים מקדישים את מיטב אדמור תיהם לייצור שחת? הם קוצרים יותר שחת לדונם וכל טונה שחת שלהם הינה בעלת ערך מזוני גבוה יותר. קרא ולמד כיצד יידע מדעי יכול לסייע בידך לקצץ בהוצאות ההזנה ולהגדיל תגובות החלב והבשר...

בארה"ב, עומד סך כל היבול השנתי בשיאו. ברור, איפוא, שהאיכרים מייצרים יותר שחת מכל דונם אדמה. אחת הסיבות לכך היא — הנהיה הגדולה אחר האספסת, המספקת כיום למעלה ממחצית הכמות הכללית של שחת. וזנים חדשים של אספסת, המופיעים חדשים לבקרים, מניבים יכולים גבוהים יותר על פני איזורים אקלימיים שונים ונרחבים ביותר. שיטות העיבוד המשופרות מגדילות את היבול ומשפרות את טיבו. וחקלאים כמוך החלו מגלים את החשיבות שבקציר שחת בשלב מוקדם. טבלה מס. 1 מדגימה יפה את הטעות הכללית שבדחיית הקציר, לשם השגת יכולים "גבוהים" יותר. מחקרים העלו כי מידת נעכלותה של השחת יורדת במחצית האחוזי מדי יום, לאחר שלב ההנצה.

טבלה 1. קציר שחת מוקדם לעומת

קציר מאוחר... ההבדל הגדול!

קציר מוקדם	קציר מאוחר	
65 %	50 %	נעכלות
22 %	12 %	חלבון
26.3%	42.8%	תאית
11.7 ק"ג	5.8 ק"ג	תגובת חלב ליום

פרה הנהנית משחת צעירה צורכת כ-3 ק"ג פחות תערובת ליום. לגבי עדר בן 30 ראש פירושו של דבר — חיסכון יומי של 90 ק"ג תערובת. בקר לבשר: מחקר בן 4 שנים בתחנת הניסיונות של אוהאיו העלה כי הזנה בשחת צעירה הגדילה את תוספת המשקל היומית ב-150 גרם לראש, בהשוואה לבהמות שקיבלו שחת מאיכות גרועה. גם טעימותה של השחת יורדת עד מהרה, ולעובדה זו נודעת משמעות כלכלית כבדת-משקל, כיוון שפרה תהיה מוכנה לאכול משחת רכה וצעירה כפליים מאשר מן השחת הגרועה.

יבולי השחת גבוהים עתה יותר מאיפנים. איכרים רבים זורעים שחת בעידית שבשדותיהם. הסיבה לכך היא שכיום אין השחת עוד סתם מספוא גס, אלא מספוא מזין ביותר.

לשם השוואה עיין בטבלה למטה, המביאה את תפוקת האספסת והתירס לדונם בשנת 1961. שים לב לכך ששחת מאיכות טובה מניבה כלל חומרי-מזון נעכלים (TDN), השווה כמעט לזה של תירס, בעוד שיבול החלבון שלה עולה כפליים על זה של התירס. ועתה תרגם זאת ללירות...

עלון המחקר החקלאי של מדינת אוהאיו קובע כי ייצור דונם תירס עולה 14.55 דולר בעוד שייצור שחת בשלושה קצירים מדונם אחד עולה 14.30 דולרים; פירושו של דבר — 53 סנטים לכל קילו חלבון שבתירס ורק 24 סנטים לקילו חלבון מן השחת.

הגידול	היבול (ק"ג דונם)	חלבון	כלל חומרי מזון נעכלים
אספסת	2.46 טונות	284 ק"ג	1116 ק"ג
תירס	64.7 בושלים	110 "	1305 "

ולשם השוואה, קילו אחד חלבון במזון מרוכז חלבוני עולה 32.5 סנטים.

נתונים אלה מבוססים על היבולים הממוצעים כיום. אולם אפשר לעלות על ממוצעים אלה, ואתה יכול לעשות זאת! על ידי טיפול ועיבוד נאותים יכול אותו האקר (4 דונם) להניב 5 טונות של שחת משובחת או 100 בושלים תירס. במה לבחור? בשחת, ללא כל ספק. היא תניב TDN ב-25% יותר מן התירס, ולמעלה משלושת מונים חלבון.

אין ספק שאנו עומדים בפתח תקופה חדשה, תקופה דינאמית, לגבי השחת. למרות ששטחי מזרע השחת הצטמצמו

בניסוי פיטום אחד נמצא כי לשם ייצור תוספת משקל של 100 ק"ג נדרשה בדיוק מחצית כמות הש"ח, אם זו נקצרה בעודה צעירה, לעומת שחת שנקצרה בשלב עשיית ורעים.

כלים, המותאמים היטב לטיפול בשחת, לא זו בלבד שהם חוסכים שעות עבודה אלא הם אף מסייעים לשמירה על טיבה של השחת.

הם מחישים את הייבוש, ועל ידי כך מונעים הם אבדן ערך מזוני מחמת חשיפה לשמש ולגשם. הם שומרים מאבדן של העלים, המכילים את מרבית חומרי המזון שבצמח. הם מאפשרים טיפול קל ונוח בשחת צעירה, ממש כמו בצמחים עשירים יותר בתאית.

ק. ב. באָנדר

(מתוך "פארמרס דייג'סט", ינואר 1964)

טבלה מס. 2 מראה כי משמעות כפולה לעובדה זו לגבי: הכפלת תנובת החלב, ועד 83% צימצום במנת המזון המרוכז. הוא הדבר אף לגבי שוורי מרבק; ערכה של שחת צעירה וטובה יכול להיות כפול מזה של שחת גרועה, מבחינת התוספות במשקל הגוף.

טבלה 2. יתר טעימות... יותר רווחים

פרה תאכל פי שניים משחת צעירה ומשובחת מאשר תאבה לאכול משחת גרועה. כיוון שהשחת הצעירה הנה עשירה יותר ב-TDN, הרי שהסיכום הוא:

תנובת חלב	זקוקה למנת תערובת של:
-----------	-----------------------

שחת המכילה 55.8 אחוז TDN 9 ק"ג ליום 8 ק"ג ליום

שחת המכילה 66.8 אחוז TDN 19 ק"ג ליום 1.5 ק"ג ליום

קמח מי-גבינה בהזנת בני-בקר

(ניסוי בעדר הזורע)

מים	6.8
חלבון	13.5
לאקטוזה	70.0
אפר	8.0
סידן	0.6
זרחן	0.8

ריבופלאבין 2.1 מ"ג ב-100 גרם

ניאצין 1.8 מ"ג ב-100 גרם

חומצה פאנטוטאנית 3.75 מ"ג ב-100 גרם.

לביצוע הניסוי הורכבו שתי קבוצות של בני-בקר, קבוצת היקש וקבוצת ניסוי.

קבוצת ההיקש והזנתה.

בחורף 1963/64 הורכבה קבוצה זו מ-16 עגלים ו-20 עגלות. וולדות אלה קיבלו 280 ליטר חלב מלא (כולל קולוסטרום) במשך 7 השבועות הראשונים לחייהם. אחרי זה הגמענו, עד תגיל של 4 חודשים, 6 ליטר חלב רוזה ביום, בשתי ארוחות, ובמשך שבועיים הבאים — 3 ליטר בארוחת אחת; את משקה החלב הרוזה היינו

עד לפני מספר חודשים נשפכו מדי שנה מיליוני ליטרים מי-גבינה לביוב. לא בלבד שבמעשה זה הלכו לאיבוד חומרים בעלי-ערך מזוני רב, אלא התעוררו גם שאלות סאניטאריות עקב זה בסביבת המחלבות והיה הכרח להשקיע סכומים נכבדים בהחזקה תקינה של מערכת הביוב.

בתחילת החורף האחרון (תשכ"ד), עם הפרייט כמויות גדולות של חלב לתעשיית הגבינה, התחילה מחלבת תנובה בתל-יוסף לייצר קמח מי-גבינה בשיטת אידוי וקלייה, והוציאה תוצר זה לשוק. נתבקשנו ע"י הנהלת המחלבה הנ"ל לערוך ניסוי הזנה של בני-בקר במשקה מי-גבינה, תוך השוואה להגמעה בחלב רוזה, שמתקנים מאבקת קמח חלב. להלן נמסרים הפרטים על ביצוע הניסוי, התוצאות והמסקנות.

קודם כל נעמוד על הרכב קמח מי-גבינה. בבדיקות שנערכו נמצא שהרכב קמח זה הוא כלהלן (באחוזים):